

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Udrag fra Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 153. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius05val-shoot-idm140381310697056/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

bedste (ell. til Rede), hvad der tilhører den", ∴: „hjælpe at skaffe Kirken, hvad den har Krav paa“.

S. 27 L. 9 f. *den christne almue kunde ... guds ord ... at høre*] R² indfører foran *guds* Verbet *faae*. G og RT følger ham. Der er vel en Mulighed, men ingen Sikkerhed for denne Textrettelse. Maaske har Forlægget haft *aa høre* (Kalk. IV. 939, jfr. Feilb. III. 1189 og II. 911), som Skriveren har forbedret til *at høre*; i saa Fald er intet Ord oversprunget.

S. 27 L. 11. *motte de*] herefter har R² tilføjet *jo*.

S. 27 L. 11. *kircheverre*] herudfor har R² i Marginen skrevet *verrer el. venner*.

S. 27 L. 13. *wi*] det oprindelige Ord er næsten forsvundet paa Grund af en Beskadigelse af vedk. Sted; over Linjen har R² skrevet *wi*.

S. 27 L. 22. *byget, och for eder*] R¹ retter *och* til *op*; G og RT følger Rettelsen, som dog kun giver Mening, hvis Tegnsætningen samtidig ændres til: *byget op for eder*, hvor *for* da vel (med RT) bør opfattes som „før“. — Retterens Mening er altsaa: „I skal holde til gode og ved Magt for eders Børn det som eders Forældre har bygget før eder“; mens Skriverens er: „... det som eders Forældre har bygget — ogsaa for eder“.

S. 27 L. 23. *inde*] af R¹ rettet til *Vdj*.

S. 27 L. 28. *hine huelling *tiil och lofft*] Hs. *hine huelling tiit och lofft*. Haandskriftets *huelling tiit* giver jo ingen Mening; maaske skyldes Slutnings-*t* for *-l* en Foregribelse af *t* i det følgende *lofft*; muligt er det ogsaa, at der foreligger en Fejlæsning. Ordet *tiil* maa her have Betydningen „Bjælke“, „Gulv“ (jfr. *Højeloftstilje*, Gulvet paa første Stokværk, Kalk. II. 350; *Staldtilje*, Gulvet i en Stald, Moths Ordbog). Kirkeværgerne skal altsaa gaa op paa Hvælvingbjælkerne og undersøge Taget. *Tilje*, *Tild* bruges endnu i Jydsk, saa det for Palladius sikkert har været et godt folkeligt Ord. — G retter ikke *tiit*, men ændrer *lofft* til *offte*. Det er lidet rimeligt, at Skriveren, hvis Forlægget havde haft *tiit och offte* skulde have rettet dette til det meningsløse *tiit och lofft*! RT følger G, ligesom K (uafhængigt af G) har samme Textændring.

S. 27 L. 29. *blyff*] rettet til *blytt* af R¹.

S. 28 L. 3. *ligge*] det er interessant, at Palladius her to Gange (L. 3 og 25) bruger Udtrykket „ligge“ for „sidde“. Dette maa forklares ved, at „ligge“ fra gammel Tid, da den knælende Stilling var alm., var blevet et fast Udtryk. I øvrigt var det endnu langt ned i Tiden, ja enkelte Steder lige til vor Tid, Skik under

visse Dele af Gudstjenesten at ligge paa Knæ; se Hübertz Aktst. ang. Aarhus (1845) II. 116 med Fodnote, P. Severinsen i Dansk Kirketidende 1904, S. 790, Henrich Ussing, Kirkeforfatningen i de danske Stater, 4. Deel, I. (1788), 418, samt Lindberg i Nord. Kirke-Tidende 1835, S. 685.

S. 28 L. 3-4. *regen och raad och dampet*] Grundtv. mener (G 173), at *dampet* maa være forskrevet; der kan dog næppe være Tvivl om, at vi her har Ordet *Damp* i best. Form. Betydningen svarer til den i DO. III. S. 467 L. 53 angivne („uddunstning fra jorden“); Neutr.-Formen skyldes den i nærv. Hs. alm. Usikkerhed i Kønsbestemmelsen; best. Form — v. S. a. den ubest. Form i *regen och raad* — forklares ved, at „Regn og Raad“ er en fast Allitteration, der ikke bøjes (Udtrykket gentages S. 81, L. 13), mens det maatte føles naturligt at tale om Fugtigheden, Uddunstningen fra Kirkegulvet og -Murene; og en Sammenblanding af best. og ubest. Form har ikke generet Palladius (jfr. S. 101 L. 35: *en predichstoell, funt, alteret*, S. 132 L. 15: *i sognen eller bye* ofl.). Hele Udtrykket betyder altsaa: „i Regn og Rusk (se Kalkar III. 608^a L. 14 ff.) og i Uddunstningen (fra Gulv og Mure)“.

S. 28 L. 8. *thi kirkevergers . . .]* *thi* er sikkert Konj. „thi“, „derfor“, ikke som G opfatter Ordet: Pron. „di“, „de“.

S. 28 L. 13. *under*] Endelsen er forkortet, saa Ordet ogsaa kunde gengives *unde*, jfr. S. 52 L. 7: *unde*.

S. 28 L. 23. **ruder*] Hs. *ender*. Et Ord *Ende*, der kan bruges i Forb. „bøde (= istandsætte) Ender i Vinduerne“ findes ikke. Grundtv. (G 176) og Kalkar (L 469^b L. 5 f. n.) henviser som Støtte for denne Brug til et Sted i et Kongebrev fra 1618, (Jydske Tegninger 6, 283 b) hvor *ender* skulde staa i samme Forbindelse, men Hs. har ikke *ender*, men *muer*. — Meget naturligt er det, at *ru* er læst *en*; og *ruder* giver jo en fortræffelig Mening. Jeg skylder Musæumsdirektor Mackeprang Tak for denne Textrettelse.

S. 28 L. 25. *ligge*] se Noten til S. 28 L. 3.

S. 28 L. 31. *at *de*] Hs. *at i*.

S. 28 L. 32. *di*] d. e. „thi“.

S. 29 L. 2. *platz och plage*] d. e. „pladse og plage“ eller maaske snarere „pladse og plagge“; *pladse* betyder egl. „forurette“; her: „forfølge med Proces“; jfr.: *steffne och plasse* Gl. da. Domme I. 231 (1553); *plage* er vist kun en Skriveform for *plagge* „afkræve Bøde“ jfr. Kalk. III. 485^a L. 30 og 47 ff.

S. 29 L. 11. *det*] tilføjet over Linjen af Skrивeren.